

VALTION JA PÄÄKAUPUNKISEUDUN KUNTIEN VÄLINEN AIESOPIMUS (2010 - 2012) MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN JA TYÖLLISTYMISEN NOPEUTTAMISEKSI JA TEHOSTAMISEKSI

1. Sopijaosapuolet

Tämä aiesopimus on tehty seuraavien osapuolten välille:

Valtio: Sisäasiainministeriö (SM), Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Opetusministeriö (OPM)

Pääkaupunkiseudun kunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa

2. Aiesopimuksen tarkoitus

Tämän aiesopimuksen tarkoituksena on tehostaa ja nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä sopijaosapuolten yhteisin toimenpitein. Osapuolet sitoutuvat sopimuksen toteuttamiseen toimivaltansa ja käytettävissään olevien resurssien puitteissa vuosina 2010 - 2012 aiesopimukseen kirjattujen tavoitteiden, toimenpiteiden, toimintatapojen ja seurantajärjestelmän mukaisesti.

Aiesopimuksen toimenpiteiden tarve ei ole määräaikainen, vaan tarve maahanmuuttajien työllisyydenhoidon kehittämiseksi on pysyvä ja vahvistuu entisestään nopeasti kasvavan maahanmuuttajaväestön mukana.

3. Lähtökohdat

Aiesopimuksen lähtökohtana on hallitusohjelman kirjaus metropolipolitiikan käynnistämisestä pääkaupunkiseudun erityiskysymyksistä. Yksi kärkihankkeista on maahanmuuttajiin liittyvä kokonaisuus, joka on määritelty seuraavasti:

Pääkaupunkiseudulle kohdennetun maahanmuuttopoliittisen ohjelmakokonaisuuden laatiminen ja toteuttaminen valtion ja seudun kuntien yhteistyönä, sisältäen työperäisen maahanmuuton edistämisen, julkisen ja kolmannen sektorin edellytysten vahvistamisen maahanmuuttajien työvoimaresurssien hyödyntäjinä sekä pilottiohjelman maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen edistämiseksi. (SM, TEM, OPM)

Monimuotoisuus on metropolipolitiikan valmistelussa tunnistettu keskeiseksi tekijäksi alueen innovatiivisuudessa ja kilpailukyvyssä. Maahanmuuttajaväestöstä noin puolet asuu pääkaupunkiseudulla, ja osuuden ennakoitaan kasvavan edelleen. Lisäksi ulkomaalaisten osuus työ- ja elinkeinotoimistojen työnhakijoista on pääkaupunkiseudulla lähes 2,5 -kertainen koko maan keskiarvoon verrattuna.

Maahanmuuttajaväestön merkittävä osuus pääkaupunkiseudulla sekä sen ennakoitu kasvu merkitsee sitä, että palvelujärjestelmää tulisi edelleen kehittää vastaamaan maahanmuuttajien moninaisiin tarpeisiin. Sekä valtion että kuntien

maahanmuuttajapalveluissa keskimääräisen henkilöstötarpeen arvioidaan olevan noin 1,5 -kertainen muuhun väestöön verrattuna. Maahanmuuttajien työllistymistä tukevien valtion ja kuntien toimenpiteiden tulisi muodostaa yksilön kotoutumis- ja työllistymisprosessia tukeva saumaton palveluketju.

Talouden taantumana seurauksena työllisyystilanne on Suomessa merkittävästi heikentynyt. Uusien rekrytointien väheneminen ja työvoiman laajamittaiset lomautukset ovat kääntäneet työttömyyden nousuun. Tilanne uhkaa jo nykyisestään vaikeuttaa maahanmuuttajien kantaväestöä heikompaa asemaa työmarkkinoilla. Nykyisessä taloustilanteessa on tärkeää estää työttömiksi joutuvien ja jo joutuneiden työttömyysjaksojen pitkittyminen. Yleinen työttömyysaste oli vuoden 2009 lokakuussa 10,1 % ja Uudenmaan TE -keskuksen alueella 7,1 %.¹

Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten työttömyysaste oli työ- ja elinkeinoministeriön arvion (huhtikuu 2009) mukaan keskimäärin 19,8 prosenttia. Uudenmaan työ- ja elinkeinokeskuksen alueella ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita oli lokakuun 2009 lopussa 7 505 henkilöä, mikä on 45,2 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Helsingissä ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä oli lokakuun 2009 lopussa 3 848 henkilöä, mikä on 49,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Espoossa vastaava määrä ja kehitys oli 1 309 henkilöä / 44,0 % sekä Vantaalla 1 537 henkilöä / 37,8 %.

4. Tavoitteet

4.1. Tavoitteena on, että ulkomaan kansalaisten työttömyys suhteessa kantaväestöön on sopimuskauden loppuun 2012 mennessä kääntynyt laskuun.

4.2. Tavoitteena on kehittää pääkaupunkiseudun työ- ja elinkeinotoimistojen ja kuntien toimenpiteistä asiakaslähtöinen ja saumaton palveluketju, joka muodostaa *kokonaisjärjestelmän maahanmuuttajien työllistymisen ja sitä tukevien palveluiden tehostamiseksi*.

4.3. Tavoitteena on kehittää ja tehostaa erityisesti alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa siten, että maahanmuuttajan pääsyä henkilökohtaiseen ohjaukseen nopeutetaan kohdassa 5 mainitulla tavalla sekä pääsy tarkoituksenmukaisiin ja oikea-aikaisiin toimenpiteisiin turvataan.

4.4. Tavoitteena on kehittää työyhteisöjen toimintatapoja monimuotoisuuteen, moninaisuusjohtamiseen ja urakehityksen edistämiseen pääkaupunkiseudulla.

5. Toimenpiteet

5.1. Laaditaan kuntien, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä tarvittaessa opetushallinnon yhteistyönä asiakaslähtöinen palveluprosessikuvaus, jonka avulla määritetään eri toimijoiden välinen työnjako paikallistasolla.

Yhteistyötä tiivistetään erityisesti seuraavissa prosesseissa:

- alkuvaiheen ohjaus- ja neuvontapalvelut
- kielikoulutusjärjestelmä
- osaamisen tunnistaminen

¹ Työ- ja elinkeinoministeriö, työllisyyskatsaus 24.11.2009

- tutkintojen tunnustaminen

5.2. Varmistetaan asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti monikielisten palvelujen saatavuus ja tulkkauksen käyttö palveluiden eri vaiheissa.

5.3. Maahanmuuttajien alkukartoitukseen ja koulutukseen pääsyä sekä koulutuspaikkojen parempaa hyödyntämistä pääkaupunkiseudulla tehostetaan ohjausjärjestelmää kehittämällä ja yhtenäistämällä.

5.4. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelma laaditaan mahdollisimman pian. Tavoiteaika on neljä viikkoa työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoittautumisesta.

5.5. Maahanmuuttaja ohjataan yksilöllistä tarvetta vastaavaan koulutukseen mahdollisimman pian. Tavoiteaika on neljä viikkoa kotoutumissuunnitelman hyväksymisestä. Koulutuksen tulee toteutua jatkumona ilman pitkiä odotusaikoja.

5.6. Maahanmuuttajanuorten ohjausta ja valmennusta tehostetaan. Seurataan ja mallinnetaan nuorten perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen tukimuotoja sekä toisen asteen tukimuotoja keskeyttämisten vähentämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

5.7. Maahanmuuttajataustaisen ja maahanmuuttajien opetus- ja ohjaushenkilökunnan SPECIMA -tyyppisen täydennyskoulutuksen kehittäminen.

5.8. Uudenmaan ELY -keskus, opetushallinto ja oppilaitokset kehittävät maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen (mm. työvoimapolitiittinen valmentava ja ammatillinen koulutus, omaehtoinen koulutus) sisältöä. Koulutukseen kytketään työharjoittelu yksityisellä, julkisella tai kolmannella sektorilla.

5.9. Sopijaosapuolet kehittävät konkreettisia toimintatapoja työyhteisöjen monimuotoisuuden ja urakehityksen edistämiseksi pääkaupunkiseudulla.

5.10. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit tarjoavat tehostetusti työllistymistä edistäviä toimenpiteitä, joiden määrä ylittää vuoden 2009 keskimääräisen tason.

6. Toimintatavat

6.1. Pääkaupunkiseudun työ- ja elinkeinotoimistot ja kunnat laativat vuosittain paikallisen yhteistyösopimuksen, joka sisältää myös asiakaslähtöisen maahanmuuttajia koskevan palveluprosessikuvauksen.

6.2. Tämän aiesopimuksen tavoitteiden edellyttämistä voimavaroista, tavoitteista ja toimenpiteistä sovitaan työ- ja elinkeinoministeriön, sisäasiainministeriön ja Uudenmaan ELY -keskuksen tulosneuvotteluprosessissa vuosittain.

6.3. Uudenmaan ELY -keskus² sopii alueen työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa aiesopimuksen edellyttämistä voimavaroista sekä tähän aiesopimukseen liittyvistä tavoitteista vuotuisissa tulossopimusneuvotteluissa.

6.4. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien valtuustot päättävät vuosittain aiesopimuksen tavoitteiden ja toimenpiteiden edellyttämistä lisävoimavaroista.

² 31.12.2009 saakka myös Uudenmaan TE -keskus

6.5. Opetusministeriön ja opetushallituksen tulosneuvotteluprosessissa sovitaan aiesopimuksen toimeenpanoa tukevista koulutuksen kehittämisen toimenpiteistä ja tutkintojen tunnistamiseen liittyvistä tehtävistä.

7. Sitoutuminen ja taloudelliset voimavarat

Vuosi 2010

7.1. Työ- ja elinkeinoministeriö varaa vuodelle 2010 momentilta 32.30.51 Uudenmaan ELY -keskukselle kaksi miljoonaa euroa lisämäärärahana (valtion tukityöllistettävät) maahanmuuttajapalveluiden henkilöstöresurssien lisäämiseksi 40 henkilötyövuodella vuonna 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö varmistaa lisähenkilöstöresurssin käytön joustavuuden ja pyrkii varmistamaan toimenpiteisiin varattujen määrärahojen riittävyyden.

7.2. Uudenmaan ELY -keskus sopii lisähenkilöstöresurssien kohdentamisen Espoon, Helsingin ja Vantaan työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa suhteessa ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrään.

7.3. Pääkaupunkiseudun kunnat varaavat lisämäärärahoja vuodelle 2010 kohdan 5 mukaisiin toimiin aiesopimuksen toimeenpanoa varten vuoden 2009 tasoon verrattuna yhteensä kaksi miljoonaa euroa. Lisämäärärahat jakautuvat seuraavasti: Helsinki 1 000 000 euroa, Espoo 550 000 euroa, Vantaa 450 000 euroa.

7.4. Opetusministeriö varaa vuodelle 2010 momentilta 29.30.20 aiesopimuksen toimeenpanoa varten 600 000 euroa maahanmuuttajataustaisen ja maahanmuuttajien opetus- ja ohjaushenkilökunnan SPECIMA -tyyppiseen täydennyskoulutukseen.

Vuodet 2011 ja 2012

7.5. Sopijaosapuolet pyrkivät varaamaan voimavarat aiesopimuksen toteutusvuosille 2011 ja 2012 kummallekin vuodelle seuraavasti: työ- ja elinkeinoministeriö, 2 000 000 euroa; Helsingin kaupunki, 1 000 000 euroa; Espoon kaupunki, 550 000 euroa; Vantaan kaupunki, 450 000 euroa.

7.6. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää talousarvioesityksessään kohdan 7.1. mukaista tasoa vastaavaa lisäresurssia TE -toimistojen toimintamäärärahoihin vuosille 2011 ja 2012 kummallekin vuodelle.

7.7. Opetusministeriö varaa pääkaupunkiseudulle määrärahaa aiesopimuksen toteutusvuosille 2011 ja 2012 ministeriön erikseen määrittelemiin ja aiesopimuksen toimeenpanoa tukeviin toimenpiteisiin.

7.8. Sisäasiainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön sekä pääkaupunkiseudun kuntien määrärahat aiesopimuksen toteutukseen tarkennetaan vuosittain aiesopimusta täydentävällä pöytäkirjalla.

8. Seurantajärjestelmä

8.1. Aiesopimuksen toimeenpanoa arvioidaan vuosittain kahdella tasolla:

a) Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen kokonaisseuranta lähteenä työ- ja elinkeinoministeriön, tilastokeskuksen, TE -toimistojen ja kuntien tilastot (vastuutaho: Uudenmaan ELY -keskus, kunnat)

b) Pääkaupunkiseudun TE -toimistojen ja kuntien yhteistyösopimusten aiesopimukseen liittyvien toimenpiteiden seuranta lähteenä viranomaiskohtaiset seurantatiedot (vastuutahot: Uudenmaan ELY -keskus, TE -toimistot, kunnat).

Aiesopimuksen toimeenpanon kokonaisseurannan raportit pohjautuvat yhteistyösopimuksissa määriteltyihin ja erityisesti olemassa olevista järjestelmistä saatavissa oleviin seurantatietoihin. Lisäksi hyödynnetään Uudenmaan TE –keskuksen Koulutusportti –projektin kehittämän seurantajärjestelmän tietoja. Projektissa täsmennetään alkuvaiheen ohjaukseen ja alkukartoitukseen liittyvät mittarit.

- Ulkomaan kansalaisten työttömyysaste Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien alueilla³
- Alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa saaneiden maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä ja sen kehitys.
- Alkukartoitukseen ohjattujen maahanmuuttajien määrä, tehtyjen alkukartoitusten määrä sekä odotusaika TE -toimistoon ilmoittautumisesta alkukartoitukseen TE -toimistoittain.
- Toimenpiteissä olevien (kielikoulutus, kotoutumiskoulutus, luku- ja kirjoitustaidon opetus, kuntoutuspalvelut, työelämävalmennus, työharjoittelu) ja toimenpiteisiin odottavien maahanmuuttajien määrä sekä toimenpiteeseen pääsyn odotusaika TE -toimistoittain.
- Kaupunkien maahanmuuttaja-asiakkaille tarjoamien toimenpiteiden sisältö ja määrä
- Kaupunkien maahanmuuttaja-asiakkaiden neuvontaan ja ohjaukseen sidottujen lisäresurssien (määrärahat, henkilöstö) määrä
- Maahanmuuttajataustaisen ja maahanmuuttajien opetus- ja ohjaushenkilökunnan SPECIMA -tyyppinen täydennyskoulutus, osallistujien määrä
- Maahanmuuttajien ohjaus ja pääsy toisen asteen koulutukseen sekä koulupudokkaiden määrä ja kehitys kuntakohtaisesti pääkaupunkiseudulla

8.2. Työ- ja elinkeinoministeriö kehittää omaa tilastointijärjestelmäänsä maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen tähtäävien palvelujen toimeenpanon tukemiseksi ja seurannan tehostamiseksi.

³ Edellisen vuoden viimeisen päivän ulkomaalaisten työttömien määrä jaetaan vuoden viimeisen päivän työikäisten ulkomaalaisten määrällä (lähde: Väestörekisterin tiedot toukokuu). Tiedot eivät sisällä työvoimaan kuulumattomia, työikäisiä ulkomaalaisia.

8.3. Uudenmaan ELY -keskus laatii aiesopimuksen ohjausryhmälle aiesopimuksen vuosittaisen raportin, jonka liitteinä toimitetaan kunkin TE -toimiston ja kunnan yhteinen yhteistyösopimuksen seurantaraportti.

8.4. Sisäasiainministeriö yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa laatii kohdassa 8.1. mainittujen tietojen ja kohdan 8.3. mukaisen raportin pohjalta ohjausryhmän raportin metropolipolitiikan johtoryhmälle. Lisäksi raporttiin sisällytetään seurantatiedot tämän sopimuksen kohdan 7 toteutumisesta.

9. Aiesopimuksen voimaantulo ja voimassaoloaika

Aiesopimus tulee voimaan 1.1.2010 alkaen. Sitä toteutetaan valtion ja kuntien vuotuisten talousarvioiden rajoissa 31.12.2012 saakka edellyttäen, että Eduskunta myöntää tarkoitukseen valtion määrärahat. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien vuosittaiset määrärahat edellyttävät kaupunginvaltuustojen päätöksiä. Tarkoitus on, että kokonaisu järjestelmän edelleen kehittäminen ja toimeenpano eri viranomaisten yhteistyönä jatkuvat myös aiesopimuskauden päätyttyä.

Vuoden 2010 työ- ja elinkeinohallinnon tulossopimusneuvottelut käydään ennen aiesopimuksen voimaantuloa ja siinä huomioidaan em. hallinnon vuoden 2010 sitoumukset.

10. Sopimuksen raukeaminen ja irtisanominen

Tämä sopimus purkautuu, mikäli kohdassa yhdeksän todetut edellytykset eivät täyty tai sopimuksen jatkaminen ei muutoin ole enää tarkoituksenmukaista. Irtisanominen on tehtävä kirjallisesti viimeistään 15. joulukuuta.

11. Sopijaosapuolet

Helsingissä 8.12.2009

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri
Astrid Thors

Työministeri
Anni Sinnemäki

Elinkeinoministeri
Mauri Pekkarinen

Opetusministeri
Henna Virkkunen

Helsingin kaupunki
Kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Espoon kaupunki
Kaupunginjohtaja
Marketta Kokkonen

Vantaan kaupunki
Kaupunginjohtaja
Juhani Paajanen